

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspševarje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Anton Štrekelj*, državni potovalni učitelj kmetijstva v Gorici.
Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. 8.

V Gorici, dne 19. aprila 1907.

Tečaj III.

Ne zapravljajmo!

Dandanes, ko nam donaša kmetijstvo le skromne dohodke in včasih celo izgubo, se pač ne smemo čuditi, če pride ta ali ona kmetija pod zlo. Ako pa potuješ malo po deželi in poprašáš, zakaj je prišel ta ali oni na boben, slišal boš žalibog prevečkrat: zapravljal je, dokler je kaj imel. Današnji časi so zapeljivi in gorje kmetu; ki se je naložil meščanskega zapravljivega duha. Žal, da je v našem meščanstvu le premalo razvita varčnost in kar se navadno zasluži, to se tudi porabi. Le malo njih je, ki skrbé tudi za poznejše čase. Če vprašáš delavca v mestu, zakaj si ne dene kaj na stran za starost ali bolezen, pa boš slišal: „čemu? Ako bom star me bo hranila občina, a če obolim, grem v bolnišnico. Nič nisem podedoval, nič nočem zapustiti“. Taka je večina ljudi v mestu in dokler kaj prislužijo, pa veselo živijo. Če bodemo kmetje posnemali te slabe meščanske lastnosti pridemo v kratkem tudi mi — na nič.

V resnici dé težko kmetu, ki je cel teden trdo delal na svojem polju, če gleda, kako ošabno kliče tvorniški delavec ob nedeljah litre in bokale na mizo ter rožlja s srebrom v žepu. Tu denarja v izobilje, tam komaj za četrтинko. Treba je pač trdne volje, ako se noče zabresti v črne krčmarjeve bukve. In mnogo njih se da speljati na led, posebno pa mladina. Tu je pričetek zapravljivosti. Pregovor pa pravi, kdor je začel, ta je že na pol izvršil. Zato pa se delo v krčmi nedeljo za nedeljo ponavlja. Temu sledi, da gre najprej en rep iz hleva, po-

tem drugi, ko je človek v krčmi vesel, mu ni niti za kos zemljišča in nazadnje gré lepo cela kmetija skozi grlo ali pa po „kartah“. Takemu človeku ostane nazadnje edino le tolažba: da živi dandanes delavec boljše, nego kmet.

Pa ne samo krčme so krive, da je izginila ta ali ona lepa kmetija. Na deželo so se vtihotapile še druge mestne razvade. Osebito se mnogo zapravlja dandanes za obleko. Kolikokrat se mi je prigodilo, da sem imel tega ali onega moža za visokega mestnega gospoda a ni bil nič drugega, nego zadolžen majhen vaški kmetič. Fini rumeni čevljički so tudi po deželi že nekaj navadnega. Kdo bi nosil dandanes „suknenice“ ali pa celo „koret“! Še „plavke“ in „cajh“ niso „za nas“. Sedaj je treba kaj finega. Fine reči pa stanejo, posebno stanejo pa še za to, ker jih je treba dvakrat, trikrat v letu kupovati. Saj so kot paljčevina! Nekdaj je bilo to vse drugače! „Koret“ je nosil mož celo svoje življenje in še po smrti je prišel vanj. Posebno huda razvada gledé oblačila vtepla se je v naše ženstvo. Dandanes nimamo na deželi skoraj več kmetic in kmetskih deklet, marveč same gospe in gospodične. Le hodi v nedeljo h maši, pa se o tem prepričaš.

No, mi nismo za to, da bi se ne smeli snažno oblačiti in tudi prav je, da se nekoliko lišpamo. Saj se lišpajo vsi narodi in črnci se hočejo dopasti s tem eden drugemu, da si vbodejo v kožo razne podobe, ki so po našem okusu vse drugo, nego lepe. Toda vse ima svoje meje in če hočemo deti vse svoje zaslužke v obleko, potem bomo morali gotovo beračiti.

Tudi z živežem se na kmetih mnogo zapravlja. Dandanes je živež drag, zato moramo paziti, da ga na vse dneve primerno razdelimo. Dokler visi kaj prešičjega na kašči, cre in zameta se svinjina brezpotrebno, ko je pa to pošlo, uživati mora družina nezabeljeno kašo ali pa mora začimbo celo kupiti. Ravno z živežem zna naše ljudstvo premalo gospodariti. Ne mislite pa, da smo za to, naj si ne privošči kmet kaj boljšega. Ne, oni, ki rajši pusté, da se jim krače pokvarijo, nego bi jih sami uporabili, so bedaki. In to poslednje se v naših kmetih čestokrat dogaja. Koliko žavtavih in skaženih klobas se poje! Seveda je kriva temu tudi nevednost, ker ne znajo naši ljudje tega ali onega živeža hraniti za poznejši čas. Tudi tu moramo našim kmetom priporočati rejo kuncev ali domačih zajčkov, ker dajo

ti lahko celo leto kmetu potrebno meso za živež. Kar pridelamo doma, ni tako drago, kakor ono, kar moramo kupiti.

Tudi zdravlja ne zapravljajmo, kajti zdravlje je naše največe premoženje. Koliko njih je prišlo ob kmetijo ravno s tem, da si niso znali varovati zdravlja. Svojih moči ne smeš torej nikdar preveč napenjati. Kdor hoče mnogo imeti, ta dobi dostikrat le malo, pravi pregovor. Posebno skrbi, da se v delu ne pregreješ ali prehladiš. Res, da vtrdi kmetsko delo človeka proti raznim boleznim, toda ne zaupaj preveč, kajti že marsikedo, ki se je nepremišljeno podajal v nevarnost, prišel je ob življenje in spraval s tem družino in kmetijo — v propast. Št.

Smod na kumarjih.

Na kumarjih, kakor tudi na melonih, bučah in sploh na rastlinah, ki spadajo v to vrsto, pokazal se je nov sovražnik ter jim prav resno grozi. Ta sovražnik je bolezen, ki jo prouzroča zajedava gliva spadajoča v vrsto peronospor. V svojem življenju in v svojem žalostnem delovanju je jako podobna obsovráženi trtni peronospori.

Ta nova gliva se imenuje znanstveno *Plasmopora Cubensis* in je doma na otoku Kuba, od koder se je hitro razširila po severni Ameriki in od tam je prišla zadnja leta v Evropo, kjer se je pokazala tudi na Ogrskem in skoro v vseh avstrijskih deželah in zadnji čas tudi ponekod v Italiji.

Če se pomisli, da imajo gornje rastline v naši deželi vedno večo važnost, in če vpoštevamo strašansko škodo, ki nam jo prizadene lahko nova bolezen, ako se razširi, moramo se je v resnici bati in zato je dobro, če navedemo tu v kratkem kako se spozna in kako in s kakšnim uspehom se je drugod pokončevala.

Smod na kumarjih pokaže se navadno sredi poletja, meseca julija in avgusta. Raščo povspešujeta prevelika zračna vlaga in relativno nizka toplota. Glivin micel (korenine) se razvija kakor pri peronospori na trtah v notranjih listnih delih. Najprvo se pokažejo na listju pege, ki so več ali manj voglate in ob-

dane od listnih žil. Te pege, ki so blede in skoraj prozorne, širijo se vedno bolj, bolj pozno postanejo žute in nazadnje rudečerujave. Na spodnji listni strani pokaže se v kratkem siv izrastek, ki vleče na vijolčasto; enak je belemu izrastku trtne peronospre. Napadeno listje se posuši in odpade, seveda v veliko škodo za rastlino in sad, ki se z listjem hrani.

Smod na kumarjih se ne sme zamenjati z navadno boleznijo pepelom (*Sphaeroteca Castagnei*) ki napada tudi rastline spadajoče v vrsto buč in je podobna oidiumu na grozdju. Ta bolezen se razvija samo na vrhu listja, pecljev in sadu ter jih pokrije z gosto nitkasto mrežo, ki napravi belkasto sivo plast. Z uspehom se pokončuje ta bolezen z žveplom, ki je pa proti smodu popolnoma brezuspešno.

Kar se tiče pokončevanja smodu na kumarjih, dokazalo se je v Ameriki, kakor zadnji čas na Ogrskem in v Italiji, da koristi na nedvomljiv način eno odstotna raztopina modre galice in vapna na isti način, kakor proti strupeni rosi na trtah. To sredstvo pa je rabiti prej, nego se bolezen pokaže in sicer okoli začetka julija. Potem je škropiti kumare vsakih 14 do 20 dni in če je v zgoraj omenjenem času vlažno in hladno ali neprenehoma deževno vreme še bolj pogostoma.

V Italiji so dodali raztopini modre galice in vapna še 1‰ kalihipermanganata in imeli so neki dober uspeh tudi v tem oziru, da so zabranili nadaljni razvoj boleznii tudi tedaj, ko se je že pokazala. To je sicer mogoče, vendar bi se moralo še z drugimi poskusi dokazati.

Priporočljivo je nadalje, da se vse odpalo listje in vse napadene rastline potem, ko se spravi pridelek, pobere in sežge. S tem se vničijo trosi (seme), ki prezimijo in prouzročijo prihodnje leto vnovič bolezen. Priporoča se tudi, naj se sadi tje, kjer so se pridelovali prej večinoma kumari, meloni ali sploh buče, kako drugo rastlino in se tudi na ta način zabrani boleznii da se ne more ponavljati in širiti.

Ker se gré za bolezen, ki je vsaj v Evropi popolnoma nova, ostajajo še mnoga vprašanja nerešena. Pred vsem bi bilo poskušati, katere vrste kumar, melonov in buč so najbolj protivne smodu in so vredne, da jih bolj pridelujemo. Potem bi bilo dognati, ali je vredno, ker prezimujejo trosi v zemlji, da se tla disinficirajo ali imunizirajo s snovmi, n. pr. s formalino,

ki vplivajo sploh na trose vseh gliv strupeno. Nazadnje treba tudi dognati, ali naj se uporablja raztopina modre galice, v kaki množini in pod kakimi pogoji kot varstveno sredstvo proti smodu na kumarih.

Da se reši vsa ta vprašanja, napravila je c. kr. postaja za rastlinsko varstvo na Dunaju poseben načrt za poskušnje, ki se bodo vpeljale v vseh avstrijskih deželah, okuženih od smoda.

Kdor je slučajno opazil prošlo leto v svojih nasadih omejneno bolezen in bi rad napravil v svojo korist poskušnje, svetujemo mu, naj se obrne ustmeno ali pismeno na c. kr. kmetijsko kemično poskuševališče v Gorici. Ta bo dobil tudi vsako pojasnilo o eventuelni prikazni, o moči in veličini bolezni, o načinu, kako se je pokončevala, o tem, kako so posamezne vrste protivne bolezni in sploh o vsem, kar se je opazovalo gledé tega novega sovražnika. To obvestilo se mu pošlje tekom tekočega leta.

F. Gvozdencić.

Glavni pogrešek v svinjereji.

Marsikateri kmet je pričel gojiti boljša prešičja plemena, o katerih je slišal ali čital, da dajejo več dobička, nego domača. Pravi uspeh pa imajo navadno kmetje s takimi prešiči samo prvi dve leti in že tretje leto se pokažejo pomanjkljivosti. Reja plemenitih prešičev se opusti in kmet bo potem trdil, da tako pleme ni za nič. Pogrešek išče v plemenu in ne tam, kjer se v resnici nahaja — v reji.

Kako se dela navadno in kako bi se moralo?

Kot kmetijski potovalni učitelj na Češkem in Moravskem — tako piše H. Mareš — našel sem v sto in sto slučajih iste pogreške in zato bi rad na nje opozoril, kajti ti pogreški niso izjeme, marveč skoraj pravilo.

Kmet Koprivar, recimo, se je odločil, da bo redil angleške prasce. Gre zato h bližnjemu posestniku, kjer se goji to pleme in kupi par pujskov, večinoma od iste svinje, toraj brata in sestro. Ko ta dva dorasteta, pa jih pripušča. *No, mladi prešiči

uspevajo dobro in Koprivar pravi okrog, kakšen dober uspeh mu je dalo to pleme in je za nje jako vnet. Zato pusti potem več svinj za pleme, katere prepusti prvemu mrjascu. Vendar glej! Mlade svinje ali se ne vbrejijo, ali skotijo le malo mladičev, matere ne znajo teh mladičev vzgojiti, nemajo mleka in sploh je Koprivar popolnoma nezadovoljen z novim rodом in spet pravi okrog, da to pleme ni za rabo. Angleško pleme opusti zato in vzgojuje vnovič domače. Od kod prihaja to, da se je Koprivarjeva prešičjereja tako slabo sponesla? Od tod, ker je pripuščal mlade svinje marjascu, ki je bil njihov oče. Da se niso svinje obrejile, pripisati se mora v prvi vrsti temu grdemu pogrešku. Živali, ki so si v sorodstvu, ne smemo toraj pripuščati med sabo. To je naravni zakon, ker se drugače vse bolezni podedujejo in povečajo. Nazadnje dobimo od takega ravnanja same pokveke.

Kdor hoče imeti toraj mnogo čilih pujskov in v svinjereji mnogo dobičkov, kupi naj pri boljšem svinjerejcu par prešičev, o katerih se zamore dokazati, da si nista prav nič v sorodstvu. Če se ne moremo na to zanesti, kupimo tu samo enega prešiča, a drugega od kod drugod. Mrjasca menjati je nato vsako leto, ker drugače dobimo spet sorodstvo doma. Tega mrjasca je dobiti od tretjega posestnika, o katerem vemo, da ni kupoval svojih prešičev tam, kjer smo jih prej mi.

No, če bom moral vsako leto kupovati, čemu pa se pečam s prešičjo vzgojo? bo morda ta ali oni mislil. To mi je predrago in rajši opustim prešičjerejo.

Toda potolaži se! Če kupiš vsako leto mladega mrjasca, saj lahko prodaš svojega. Izguba menda ne bo velika. Samo razloček med tvojim in kupljenim prešičem. Koliko pa lahko izgubiš s sorodnim mrjascem! Vsaka svinja bo skotila nekoliko pujskov manje, ti pujski bodo slabotni in nazadnje še pocrknejo. To ni prava varčnost, če izgubiš zaradi par kronic, ki jih porabiš za tujega mrjasca, kar pri vsaki svinji 2 do 10 mladičev. Kdor tako dela, ne zna varčiti.

Pomnite toraj: največi pogrešek v svinjereji je sorodstvo med živalimf, ki se pripuščajo!

Čiščenje vina.

Nekatera vina, posebno ona, katerim primanjkuje čreslovine, imajo posebno lastnost, da se nočejo sama včistiti. Mnogokrat preteče leto, a vino je še vedno motno. Dasi je tako vino drugače dobro, vendar nima nikdar one vrednosti kakor bi jo imelo čisto vino.

Uzrok, da se vino moti, je večinoma beljakovina, ki se nahaja v vinu. Ta beljakovina prihaja v vino iz grozdja, loči se pa iz vina večinoma na ta način, da se spoji z vinsko čreslovino, a ta spojina se potem poleže na dno posode. Pa tudi s zrakom se veže ta beljakovina, zato vidimo, da postane vino po pretakanju motno. Tudi ta spojina se kmalu vleže in vino postane nato bolj čisto nego je bilo pred pretakanjem. Ta način čiščenja je naraven in najbolj priprost. Čim večkrat tedaj vino pretočimo, prej se nam včisti-

Vsako vino pa se ne včisti na ta naravni način ali pa se čisti prepočasi, zato se oprijemlje umni kletar umetnih sredstev, da svoj nam prej doseže.

Poleg precajanja ali filtriranja, ki se vrši v posebnih pripravah, je najbolj navadno čiščenje vina z vizjim klejem, očiščenim mizarskim klejem, s želatino, z jajčjo beljakovino, z mlekom, s svežo krvjo zdravih živalij, s špansko glino in s kaolinom. Prva čistila delujejo v vinu kemično, zadnji dve pa mehanično.

V velikih kletah se rabi najrajši vizji klej (Hausenblase), ker deluje to čistilo najbolj krepko in ob enem vpliva jako malo na sestavo vina. Vizji klej se napravi iz mehurjev nekih rib ter se dobiva v večih mestnih mirodilnicah (drogerijah). Za hl vina zadostuje 1 do 3 grami tega sredstva, ki se na sledeči način pripravi:

Vizji klej se najprej množini vina primerno stehta, nato s kladivom nekoliko pretolče, zdrobi v male koščke ter dene v mrzlo vodo namakat. Voda naj se večkrat odlije ter nadomesti s svežo. Ko je voda, ki jo odlijemo, popolnoma čista in se je klej morebiti nekoliko napojil, odtisne se, a mesto vode se doda kleju nekoliko vina. V navadni vodi se klej ne raztopi, pač pa v vinu ali v nekoliko okisani vodi. Opozarjam pa, da ne smemo

rabiti gorke vode ali toplega vina, ker bi se vizji klej spremenil ter izgubil prvotno vrednost in moč. Če se to dogodi, enak je navadni želatini, treba ga je tedaj za isti učinek 6 do 8krat več. Raztopino je dobro precediti (pretisniti) skozi tanko tkanino.

Ko smo na ta način pripravili vizji klej, odtočimo iz posode, v kateri se nahaja vino, ki ga hočemo čistiti, kakega pol škafa (brentača, vedra) vina. Med to vino vlijemo raztopljeni klej ter ga tu dobro premešamo in sicer najbolje na ta način, da prelivamo vino $\frac{1}{2}$ do 1 m visoko iz škafa v škafo tako dolgo, da napolnijo pene škafo do vrha. Če postavimo v škafo majhno, čisto metlico, na katero pada vino, se to še bolje zmeša in bolj peni. Peneče vino vlije naj se nato spet v sod, kateremu smo ga odvzeli ter tu s pomočjo droga z ostalim vinom dobro premeša. Za mešanje se dobijo tudi železne priprave. Najbolj preprosta obstoji iz železne pocinjene palice, ki je pod sredino v pravem kotu upognjena. Upognjeni del je plošnat ter na več krajih preluknjan.

Če smo vino dobro premešali, zalijmo in zatakimo posodo, ter pustimo vino kakih 14 dni pri miru, da se čistilo vleže. Po tem času pa je treba pretočiti vino v čisto posodo.

Na sličen način kakor vizji klej pripravlja se želatina, z razločkom, da je treba za 1 hl vina ne samo 2 ampak 8 do 15 g želatine. Kedar rabimo jajčjo beljakovino, ki je jako dobro in ob enem prav ceno čistilo, naj se precedi beljakovina prej skozi tkanino, da se raztrže jajčja sesava. Rumenjaki se navadno odstrani. Kakor vizji klej meša se jajčja beljakovina najprej v škafih potem v sodu. Za hl vina treba je 2 do 3 beljake. Tudi mleko je za vino dobro čistilo, mora biti pa sveže in posneto. Za hl vina se računja okoli četrt litra mleka. Krv, ki se tudi včasih rabi kot čistilo, ne priporočam, ker prinese lahko v vino tudi tvarine, katerih ni moči potem spraviti iz njega. Tudi ni lahko določiti pravo množico tega čistila.

Če je vino težje nego ista množina čistila, tedaj nima to nobenega učinka, ker se ne more vsesti. To se posebno rado pripeti, če ima vino mnogo sladkorja. V takem slučaju rabiti moramo kaolin ali pa špansko glino, ki sta težja od vina. Za hl vina zadostuje navadno $\frac{1}{2}$ do 1 kg kaolina ali pa 9 do 10 dekov španske gline (Spanische Klärerde). Obe čistili se zme-

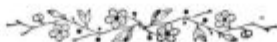
šata najprej v škafu z vinom potem se vlijeta v vino, katero hočemo čistiti.

Zadnji dve čistili delujeta v vinu mehanično, torej drugače nego vizji klej, želatina, jajčja beljakovina, mleko, kri itd. Kaolin in španska glina čistita vino na ta način, da povlečeta s seboj, kedar se polegata, tvarine, ki vino motijo, v svojem bistvu pa se ne spremenita. Pri porabi gorej omenjenih čistil se pa spoji beljakovina s čreslovino v vinu in se deloma strdi. S tem, da se beljakovina strdi, pa postane težja in začne padati. Ker pa pregrnejo ta čistila enako tankim mrenicam vse vino, potegnejo ob poleganju s seboj vse ono, ki ne more skozi mreno. V vizjem kleju obstoji ta mrena iz celih organskih celic, ki so močno napojene, zato delujejo te že v manjši množini z istim uspehom kot večje množine takega čistila, v katerem so celice pretrgane, kakor n. pr. želatina. Če vizji klej nekoliko segrejemo, izgubi, kakor sem prej rekel, prvotno moč.

Ako nima vino niti toliko čreslovine, kolikor je treba, da se spoji s čistilom, treba je vinu umetno dodati tega sredstva s taninom. Rabiti pa se sme samo čist tanin, ker bi lahko dal vinu v nasprotnem slučaju neprijeten okus. Če damo vinu v slučajih, kedar se noče včistiti, kar se prigodi lahko pri vinu, ki se ni kuhalo na tropinah, predno ga čistimo 10 g tanina, navadno zadostuje. Če čistimo z vizjim klejem, nekoliko manj. Črna vina imajo vedno dovolj tanina. Ta pa le redko kedaj čistimo. S čistilom izgubi namreč vino nekoliko barve, tanina in včasih tudi aroma. Ne de mu torej dobro, če ga preveč čistimo. Majhne množine pa prenaša lahko vsako vino brez posebne škode. V velikih kletah rabijo navadno za bela vina vizji klej, želatino, jajčjo beljakovino, za črna pa navadno samo zadnje čistilo.

Razun tedaj, ko hočemo imeti vino prej čisto, priporoča se čiščenje tudi tedaj, kedar dobi vino kak neprijeten duh ali okus, če ima slabo barvo ali preveč barve, potem tudi, če je vino bolešno, šibko in se nam zdi, da ne bo trajalo. Kipečih vin pa ne moremo na ta način čistiti, marveč samo s pretakanjem ali sprecejanjem (filtracijo). Predno čistimo na veliko, dobro se je prej prepričati s poskušnjo v steklenici, kako čistilo deluje.

Št.

GOSPODARSKE DROBTINICE.

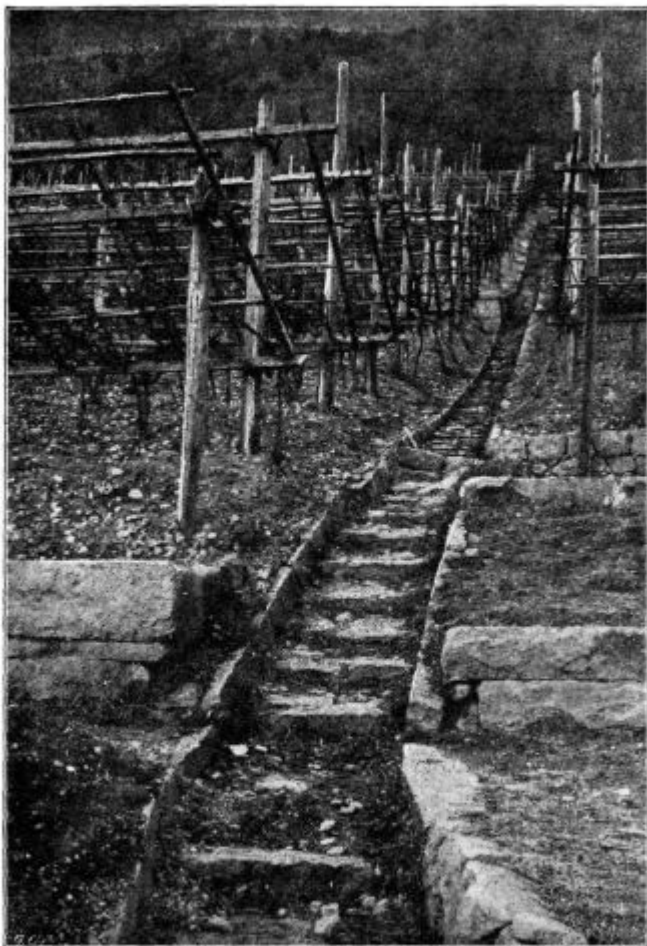
Kedaj je rabiti soliter? Soliter se jako rad razstopi in zemlja ne more te snovi obdržati, kakor obdrži n. pr. kalijevo sol ali pa superfosfat, marveč soliter uide pod zemljo, ako ga prerano trosimo rastlinam. Zato je važno, da ga trosimo o pravem času. Priti mora do korenin takrat, ko ga rastlina najbolj potrebuje. V vinogradu je trositi soliter, ko začenja trta poganjati, h krompirju, ko ga plejemo, turščici, ko jo osipamo, žitu, ko je zrastle za 10 *cm* visoko itd. Vedno pa je boljše polovico solitra potrositi nekoliko bolj rano, drugo polovico pa bolj pozno. Soliter upliva, kakor znano, na bujno raščo in rastline zadobe po njem močno zeleno barvo.

Bledica na trtah. Bledico prouzročijo lahko razne okolnosti: slaba podlaga, premokra zemlja, prevapnena zemlja, pokvarjene korenine, žuželki itd. Najbolj so podvržene bledici one trte, ki so cepljene na riparijo sauvage. Mlade trte trpijo od bledice bolj, nego stare. Edino sredstvo proti bledici je, da odstranimo vzroke in skrbimo za gnoj. Posebno priporočamo gnojenje s solitrom. Tudi železna galica, ki se razdrobi in potrosi po vinogradu, koristi tu pa tam.

Amerikanske podlage, ki se mislijo v zeleno požlahtniti, treba je sedaj obirati raznih pogankov. Na trti je pustiti 2 do 3 poganke, ki rastejo navpično ter jih privezati h kolu, da jih veter ne odlomi. Čim prej opravimo obiranje, tem bolj močna bo trta.

Plesnoba na vrtnicah je jako nadležna bolezen, ki vzame vrtnicam skoraj vso moč. Najbolj napada ta bolezen fine vrste vrtnic, kakor je rumeni Marechal Niel. Napadeno listje vzgleda kakor bi bilo pokrito s pepelom. To bolezen prouzroča gliva imenovana znanstveno *Sphaerotheca pannosa*, ki je podobna grozdni plesnobi ali oidiumu. Proti ti bolezni se je treba že sedaj spomladi, ko vrtnice poganjajo, bojevati. Najboljše sredstvo je dobro zmleto žveplo, katero je vpihniti s pomočjo žveplalnika ob lepem, gorkem vremenu v vrtnico. Žveplanje je v letu večkrat ponavljati. Žveplo deluje proti ti bolezni ravno tako, kakor proti grozdni bolezni.

Tirolski latnik. V prvi letošnji številki „Prim. Gosdodarja“ povedali smo, da vzgoja trt na latnik ni tako napačna, kakor misli ta ali oni, marveč, da se za nekatere naše kraje in lege ta trtna vzgoja celo priporoča. Posebno smo priporočali takrat

Pod. 30. Vinograd z odprtim tirolskim latnikom.

odprt tirolski latnik. Naše besede niso ostale prazne in tu pa tam po deželi videti smo že letos uspeh. Mnogo naših vinogradnikov delo je svoje trte na latnik.

V današnji številki podajamo čitateljem podobo vinograda

pri Sv. Magdaleni na Tirolskem. Kliše nam je posodila dež. kmet. šola pri Sv. Mihelu na Tirolskem. Iz podobe je prav jasno razvidno, kako se najravljajo tam odprti latniki in ni potreba niti posebnega pojasnila. Med vinogradom vidijo se stopnice, ki služijo obenem za odtok vode.

Olepšava ograje. Lepota res ne donša posebnih dobičkov, toda lepota je ravno tako užitek, kakor je užitek fino vino, čeravno ni morda tako močno, kakor je kako navadno vino. Zato moramo tudi za lepoto skrbeti. Posebno tam naj bo lepo, kjer največ prebivamo, to je na domu in okoli doma. Kdor ima pred hišo vrt, poskrbeti mora osobito za to, da bo tu prijetno. Tu naj bo prostor za cvetlice in lepotično drevje. V podobi dajemo

Pod. 31. Ograja olepšana s plezajočimi rastlinami.

vzglede, kako bi se dalo okrasiti ograjo pred hišnim vrtom. Kakor se razvidi iz podobe, zasajena je ob glavnih stebrih divja trta, ki pleza ob zidu in po stebru navzgor. Od gornjega dela stebra zavijajo se nekatere veje ob gornjem delu ograje do naslednjega stebra; nekaj vej pa se splete ter priveže v polkrogu h naslednji trti. Taka ograja vzgleda kakor venec in deluje na mimoidoče jako prijetno. Tudi priprosto leseno ograjo se lahko na podoben način olepša. Mesto divje trte zamoremo rabiti tudi bršljan, dišeči pitani sorobot, vrtnice (Crimson Rambler), slak itd.

Hrana zaprtim kokošim. — Kdor gleda na čednost okoli hiše, ta gotovo ne bo s kokošmi na dobrih nogah in skušal jih bo omejiti na poseben prostor. Ta prostor pa mora biti dovolj velik in ne samo par *m*, kakor smo videli tu pa tam. Navadno se računuje na 15 do 20 kokoši okoli 80 *m*² prostora. Najboljše zapremo kokoši s pomočjo mreže in žice. Zaprte kokoši pa moramo drugače hraniti, nego one, ki se zamorejo pasti po travi ali po vrtu. Posebno je skrbeti, da dobijo take kokoši dovolj zelenjave, bodisi detelje, trave, radiča, solate, vrzot itd.

Jajca z mehko lupino. — Čestokrat se prigodi, da nesejo kokoši, race in gosi jajca z mehko lupino ali pa celo brez lupine. To je znamenje, da ne dobijo te živali dovolj fosfornokislega vapna, ki služi za napravo lupine. Temu se pripomore s tem, da se polaga perutnini v hrano tudi nekoliko zdrobljenih.

kosti ali pa klajnega vapna. Za mletev kosti dobijo se tudi posebni mlini, ki stanejo okoli 60 K. Na Gornjeavstrijskem imajo take mlino že povsod. Dobro bi bilo, če bi se tudi pri nas vpeljali. Tudi je skrbeti, da bo v kokošjem dvorišču pod kako lopico dovolj peska ali zdobljene stare malte, da se bodo zamogle kokoši v pesku valjati in nabirati tudi iz tega potrebni vapnenec.

POROČILA.

Kmetijski shodi. — Iz Cerkna. Dne 19. marca t. l. je obdrževal g. Rudolf Zdolšek, državni potovalni učitelj, kmetijski shod v šoli. Zbralo se je nad 100 kmetovalcev, kateri so z zanimanjem sledili obširnemu in temeljitemu predavanju o hlevskem gnoju in umetnih gnojilih sploh. Posebno drugi del tega predavanja je bil zanimiv, ker je predavatelj ob kratkem pa prav poljudno razložil in podal kemično analizo posameznih umetnih gnojil kakor: čilskega solitra, žvepleno kislega amonijaka, apnenega dušika, superfosfata, Tomasove žindre, kajnita, koščene moke in 40% kalijeve soli. Ob enem nam je pokazal uzorce teh gnojil, razložil način in čas uporabe oz. gnojenja, za kar smo mu prav hvaležni. Kmetovalci, ravnajte se po teh naukih!

Na predlog g. Josipa Rakovščka, nadučitelja v Cerknem je g. predavatelj obljubil drugi del svojega predavanja objaviti v vrlem našem „Primorskem Gospodarju“.

Kmetijski shod v Boveu, ki se je vršil na belo nedeljo, vspel je jako dobro. Na dvorišču gostilne pri Huberju zbralo se je okoli 100 kmetovalcev in kmetskih prijateljev. Shod je otvoril v imenu pripravljalnega odbora g. A. Mlekuž, ki je imenoval zapisnikarjem g. F. Kavsa. Nato je poročal pot. kmet. učitelj Štrekelj o namenu Gor. kmet. društva a g. kmet. učitelj Zdolšek je govoril o kmetijstvu v bovškem okraju, kakšno je in v kateri smeri bi se moraloboljšati. Osobito je nasvetoval, naj se Bovčani bolj poprijemljejo umne živinoreje in zato naj poskrbe zaboljšanje travnikov in pašnikov ter pridelujejo tudi na polju več krmskih rastlin. Posamezni zborovalci so stavili

razna vprašanja, katera sta odgovarjala gg. pot. kmet. učitelja. Nastala je jako živahna debata, v katero so posezali posestniki: Šuler, Kenda, Fon, Mišič, Flais, Bizjak, šol. nadzornik Lašič in nadučitelj Dominko.

Posebno važno je, da niso niti v Bovcu posebno zavzeti za belansko živino, ki zaostaja neki v mlečnosti daleč za staro domačo. Priporočalo se je, naj se tudi pri novem plemenu odбира za pleme teleta takih krav, ki so bolj mlečne. Priporočalo se je tudi več pouka o kmetijstvu v ljudski šoli. Nadalje sta se stavili resoluciji, ki ena meri na to, da pripozna vlada Gor. kmet. društvo kot zastopnika kmetjskih interesov za slov. kraje na Goriškem in druga na to, da se zakon glede povzdige živinoreje spremeni v smislu, da bo Gor. kmet. društvo predlagalo ude dopuščevalne komisije za slov. del dežele in ne c. kr. kmet. društvo. Po shodu se je vpisalo lepo število novih udov v Gor. kmet. društvo, nakar se je vršil prvi občni zbor bovške podružnice.

Prošlo nedeljo dne 14. t. m. bil je kmetijski shod v Dobravljah na Vipavskem. Shoda se je vdeležilo precejšnje število posestnikov, ki so s zanimanjem poslušali izvajanja g. učitelja Mermolje o Gor. kmet. društvu in kmetjski organizaciji ter pot. kmetijskega učitelja Štreklja o tem, kako bi se prišlo potom zboljšanja kmetijstva v Dobravljah do boljšega stanja. Po predavanjih vpisalo se je nad 20 novih članov v Gor. kmet. društvo.

Goriško vinarsko društvo je kupilo v prvi upravni dobi 1905—1906 450 hl 40 l vina in ga prodalo 340 hl 2 l. V zalogi ga je ostalo 93 hl 81 l. Denarni promet je znašal 42.092,52 K. Zguba je znašala 528,44 K in se je pokrila iz tekočih računov. Kakor v vsaki trgovini, tako ni bilo niti tu prvo leto jako ugodno. V letošnji upravni dobi gre kupčija mnogo boljše in reči moramo, da je ravno Goriško vinarsko društvo že mnogim vinogradnikom pripomoglo do lažje in boljše prodaje vinskega pridelka. Mi priporočamo goriškim in gorskim vinskim odjemalcem, naj se pridno poslužujejo tega društva, ki prodaja izključno le tako kapljico, kakor jo je Bog dal.

Razstava prešičev in perutnine. Kakor je poročal dež. odbornik g. prof. Berbuč na shodih županov, priredi dež. odbor prihodnjo jesen v Gorici razstavo prešičev in perutnine. Mi se

s tem popolnoma vjemamo in pozdravljamo z veseljem to prireditvev. Svinjereja in kokošjereja potrebuje pri nas še mnogo-zboljška in slednji čas bi bil, da se tudi v tem oziru kaj vkrene. Edino to nam ni jasno, zakaj napravlja te razstave samo dežela, ko bi država prav lahko sodelovala in povečini tudi plačevala. Merodajni državni faktorji so, kolikor je nam znano, za stvar jako vneti in samo ziniti bi treba in brez dvoma bi se doseglo v ta namen lepo državno podporo. Mi priporočamo zato, naj bi se ne odrivalo državne pomoči, marveč naj bi dežela in država skupno delovali za povzdigo našega zapuščenega kmetijstva.

Podpore zaboljšanje živinoreje v Dalmaciji. Za zboljšanje govedoreje v Dalmaciji je dala vlada za tekoče leto 30.000 K, za drobnico, osobito za povzdigo ovčjereje in svinjereje pa 20.000 K. Za premiranje konj določilo se je 8.000 K.

Licenciranje bikov. — Kakor znano, vpelje se letos zakon, ki določa, da mora imeti vsaka občina po številu krav primerno število bikov. Ti biki morajo biti določene pasme in sicer za sežanski in goriški pol. okraj rujavo švicarske ali gornjeinodolske pasme. Razun tega morajo biti ti biki dobro vzraščeni in brez pogrškov. Bike bo pregledovala posebna komisija, ki označi sposobnega bika s črko L na levem rogu. Biki ki ne bodo imeli tega znamenja, se ne bodo smeli več pripuščati tujim kravam.

Dopuščevalna komisija goriške okolice bo pregledala bike sledeče dni: 22. aprila: Šempas, Osek, Gojače, Kamnje, Cesta, Šmarje, Rihenberg, Dornberg. 23. aprila: Volčjadraga, Bilje, Miren, Opatjeselo, Sovodnje. 24. aprila: Pevma, Št. Ferjan, Šmartno, Dobrovo, Dolenje. 26. aprila: Solkan, Grgar, Trnovo, Lokve, Čepovan. 27. aprila: Lokovec, Lom, Kal, Banjšica, Vrh, Bate. 30. aprila: Plave, Kanal, Ročinj, Avče.

Vsakdo, ki hoče še nadalje pripuščati svojega bika tujim kravam, naj se prijavi županu, kateri sporoči to komisiji.

Shodi županov radi nabave potrebnih bikov so se vršili prošle dni v Sežani, Komnu, pri Rebku, v Gorici, v Kanalu, pri Sv. Luciji, v Kobaridu in v Bovcu. Shode je vodil deželni odbornik prof. Berbuč, kateri je pojasnjeval v družbi z živinorejskim nadzornikom g. Mil. Klavžarjem zakon ter poročal kako se misli ta zakon izvesti. Shoda so se vdeležile tudi dopuščevalne komisije. Potrebne bike, ki so se določili za vsako občino,

kupi na račun občine deželni odbor in sicer v Švici. Kupovat bodo šli bike nekateri udje dopuščevalne komisije. Dežela sprejme stroške za prevažanje.

Na shodih pri Rebku in v Gorici predlagalo, se je naj bi kupila komisija privatnikom krave in junice dotičnega plemena ter naj bi sprejela dežela tudi za to živino prevozne stroške. Tudi se je zahtevalo, naj še vlada prispeva h nabavnim stroškom. Nekateri gg. župani pri Rebku in v Gorici so bili mnenja, naj bi dež. zbor premenil zakon v tem smislu, da bo dežela iz deželnega zaloga priskrbovala potrebne bike in občine bi skrbele samo za vzdrževanje istih, kajti nekatere občine bodo morale prehudo občutiti nove stroške.

Zakon proti ponarejanju vina bil je 12. aprila sankcioniran.

Na novo priglašeni udje Goriškega kmet. društva.

Jank Simon, pos. Bovec	Mlekuš Anton, pos. Kal Bovec
Pirc Karl, " "	Kravanja Alojz, " Koritnica "
Jonko Leopold, pos. "	Cuder Andrej, " " "
Huber Domicijan, pos. Bovec	Žagar Josip, " Srpenica
Strausgigl Anton, " "	Trebše Andrej, naduč.-pos. Srpenica
Komac Josip, " "	Hozner Franc, pos. Bovec
Ostan Fran, " "	Bizjak Ivan, župan, pcs. Čezsoča Bovec
Mlekuš Mih, " "	Dominko Albert, naduč. pos. " "
Klavora France, " "	Kravanja Matija, " " "
Črnota Josip, " "	Kutin Andrej, " " "
Ostan Izidor, " "	Ivančič Josip, " " "
Mlekuš Adolf Ant. " "	Bizjak Matija, " " "
Kenda France 52, " "	Žagar Alojz, pos. Žaga
Mrakič Andrej, " "	Uršič Fran, naduč. "
Mrakič Ivan, " "	Vencel Anton, pos. Log
Kravanja Ivan " "	Štrukelj Ferd. " "
Kenda France 60 " "	Vidmar Ivan, dekan Bovec
Flajs Anton, " "	Kavs Ivan, gostil. " "
Dr. Krajgher Alojz, zdravnik Bovec	

(Pride še.)

